11

דער וואָלאַצלאַווקער זייפנזידער און דער מעזריטשער זייגערמאַכער

דער וואָלאַצלאַווקער זייפנזידער איז „דניעוואלני“ איז 9טן באַראַק. ער פאַרמאָגט זיין אייגנס... עטלעכע מיחושן. צוליב דעם האָט ער געקריגן די דניעוואַלני־שטעלע. און ער איז אַ פּינקטלעכער דניעוואַלני. ער איז גוט פאַרן קאָמענדאַנט און פאַר די לאַגערניקעס וואָס אין זיין באַראַק. ער, ווי קראַנק ער איז, טראָגט ער אַוועק אין דער „מושילקע“ אַריין אַלע בושלאַטן און פּופּייקעס צום אויסטריקענען; אָן אַ פאַרזוימונג — צו דער צייט פון „פּאָדיאָם“ — ברענגט ער צוריק די מלבושים, כדי די בריגאַדעס זאָלן באַווייזן צו שטעלן זיך צום „ראַזוואָד“, נישט געיאָגט צו ווערן פון קאָמענדאַנט.

דער וואָלאַצלאַווקער זייפנזידער איז אַ רעליגיעזער ייִד, אָבער ער פאַר־לאָזט זיך נישט די באָרד, כדי נישט אויסצוטיילן זיך פון אַנדערע לאַגער־ניקעס. ער האַלט, אַז ער דאַרף אָפּקומען די שטראָף, דעם 3 יאָר סראָק און ער וויל מיט אַלע כוחות אויסהאַלטן. ער איז זיכער, אַז ער וועט אויס־האַלטן. ער וועט איבערלעבן אַלע פּורעניותן און דערלעבן די באַפרייונג.

ער האַלט אַפילו, אַז דער פסק־דין איז נאָך נישט דער לעצטער פסוק. עס איז אָפּהענגיק פון דער מלחמה. אַז עס וועט ווערן אויס מלחמה, וועט דער פסק — „דיעטקע סראָק״ *) בטל און מבוטל ווערן.

דער 9טער באַראַק רופט זיך — דער וואָלאָצלאַווקער זייפנזידער־באַראַק. דער איז אַ שם־דבר פאַר אַלע אָפּטימיסטן, די וואָס גלייבן אין איבערלעבן און דערלעבן די דערלייזונג. אין דעם באַראַק איז קוואַטערירט די „סלאָב־קאָמאַנדע״, — לאַגערניקעס, וואָס טויגן נישט צו דער אַרבעט. ס׳רוב זע־נען געשוואָלן פון הונגער, אָנגעגריפן פון „שקאָרבוט״. אַ טייל אַרבעט אין דער קיך ביי שיילן קאַרטאָפל, אַ טייל ביים רייניקן, זעגן האָלץ ביי די „וואָלניעןאַיאָמנע״. דאָס זענען די געקליבענע יונגעלייט, וואָס זענען מסוגל צו אָנגעשטרענגטער אַרבעט: זיך אומצוגיין מיט פערד און שליטן און שלעפּן די קלעצער. זיי האָבן אַ באַזונדערן דין. זייער „פּאָדיאָם״ איז תמיד מיט אַ שעה אָדער צוויי פריער, כדי די צייט פון שפּאַנען דאָס פערד אין שליטן זאָל זיך נישט רעכענען צו דער אַרבעטס־צייט.

ביים וואָלאָצלאַווקער זייפנזידער אין באַראַק האָבן צוויי דאָקטוירים, ביעזשענצעס, זייערע געלעגערס. די ערשטע צייט זענען די דאָקטוירים אויך געגאַנגען מיט די וואָזשטשיקעס צו אַרבעטן אין וואַלד. לעצטנס גייען זיי אין וואַלד מיט קעסטלעך רפואות אַלס „גיכע הילף״, אין פאַל פון אַ געשעעניש מיט אַ וואָזשטשיק, אָדער גרוזשטשיק, וואָס איז אָפּגעשטאַנען אין מיטן דער אַרבעט. די צוויי דאָקטוירים קמען צווישן די „זאופּראַוו־ליעניע״־באַאַמטע, ווו ס׳זענען פאַראַן אויך פריי־אָנגעשטעלטע, וועלכע האָבן אין די ווינונגען ראַדיאָ־פּונקטן, דערהאַלטן צייטונגען. פון זיי דער־וויסן זיך די דאָקטוירים נייעסן וועגן דער מלחמה און זיי דערציילן די נייעס אין 9טן באַראַק.

זייט דאַן איז דער וואָלאָצלאַווקער זייפנזידער־באַראַק אַן אינפאָרמאַציע־פּונקט פאַר אַלע ביעזשענצעס פון אַלע באַראַקן. מען כאַפּט אַריין דאָס עסן די זופּ אין דער סטאָלאָווע און מען כאַפּט זיך אַריין אין 9טן באַראַק הערן אַ מלחמה־ידיעה.

*) קינדער־פסק.

די אינפֿאָרמאַציע גיט דער דאָקטאָר מישעלסקי. ער איז נישט קיין ביעזשעניעץ. ער איז געווען מאָביליזירט אין דער פּוילישער אַרמיי און ווען די סאָוויעטן האָבן אין סעפּטעמבער 1939 פֿאַרנומען די מערבֿ ווייס־רוסישע געביטן, איז ער דאָרט שטעקן געבליבן. ער איז אָבער פֿאַרשיקט געוואָרן גלייך מיט די ביעזשענצעס. דאָקטאָר מישעלסקי פּוצט זיך די וואָנסעלעך אין דער פֿאָרעם פֿון אַ שמאָל שנירל. ער איז תּמיד ערנסט. די קאַטאָרגע האָט פֿאַרקלעמט אין אים יעדן שמייכל. ער איז אָבער אַן אויסגעשפּראָכענער אָפּטימיסט — פֿון די „זיך האַלטן און אויסהאַלטן“. ער איז זיכער, אַז די דערלייזונג פֿון די ביעזשענצעס וועט קומען מיטן סוף פֿון דער מלחמה:

— וואָס עס זאָל נישט זיין נאָך דער מלחמה, וועט מען אין לאַגער נישט בלייבן, — זאָגט ער און פֿאַררייסט דעם קאָפּ.

אַז דאָקטער מישעלסקי איז דאָ אין באַראַק זיצן די ביעזשענצעס אַרום טיש, ווי חסידים ביי אַ רבין, און זיי הערן זיך איין צו זיין רעדן. כּדי אויסצומיידן חשד, אין פֿאַל ווען דער נאַטשאַלניק זאָל אַריינפֿאַלן, ער זאָל נישט מיינען, אַז עס איז אַ „סאַבראַניע“, האַלטן אַלע זייערע קעסעלעך מיט קיפּיאַטאָק צו טרינקען, ווי עס וואָלט געווען עפּעס אַ געמיינזאַמע סעודה. אויך דאָקטאָר מישעלסקי טרינקט קיפּיאַטאָק. נאָר ער האָט אַ טעפּעלע מיט אַן אויערל. אַז אַלעק איז דאָס מאָל אַריינגעקומען אין דעם 9טן באַראַק, האָט ער געטראָפֿן דאָקטאָר מישעלסקי דערציילן:

— די פּראָוויאַנץ האָבן אַ מיטל צו שאַפֿן אַ נידעריק־גראַדיקע טעמפּעראַטור — אַ פֿראָסט אויף אַ ווייטן מרחק. ער קאָן זיין ווי אַן „עמוד ענן“: ווען דעם שונאס אַרמיי וועט זיך דערנענטערן, זאָל זי פֿאַרפֿרוירן ווערן. רוסלאַנד וועט שוין מער קיין תּבֿואה נישט פֿאַרקויפֿן די היטלער־דייטשן; אַמעריקע טרעט אַריין אַקטיוו אין קריג. עס איז נאָענט די מפּלה פֿון די דייטשן.

— ס׳קאָן זיין נאָך אין פֿרילינג? — פֿרעגט מעכעלע מיטן אָפּגעריסענעם דאַשיק פֿון היטל, דער שטענדיקער „סלאָבקאָמאַנדעניק“.

— ס׳קאָן זיין! — זאָגט מישעלסקי מיט אַ טאָן, ווי דאָס איז זיין ווונטש.

— אַנדערע זאָגן, אַז די מלחמה צעפלאַקערט זיך איצט — רופט זיך אָפּ איינער ביים טיש.

— וואָס גרעסער עס וועט זיין דער פלאַקער, אַלץ נענטער איז צו דער ענדע — דערקלערט מישעלסקי.

— עס גייט צו פסח און מען וועט אפשר זיין בני חורין, ווי אַמאָל — רופט זיך אָפּ נאָך אַ קול ביים טיש.

דער וולאַצלאַווקער זייפנזידער האָט אין ווינקל, וווּ זיין געלעגער, זיך געפּאָרעט ביי עפּעס אַ פּעקעלע און גענוטשעט דעם ניגון פון „שושנת יעקב״... ער איז צוגעקומען מיטן פּעקעלע צום טיש, עס אַוועקגעלייגט אויפן טיש:

— היינט איז פּורים אויף דער וועלט. אין דער היים פלעגט מען ביי דער סעודה עסן המן־טאַשן, געטונקט אין האָניק — האָט ער שטיל געזאָגט און מיט די הענט אָנגעוויזן אויפן פּעקעלע.

דער הויכפּיסיקער זשעלאַזקאָ, דער עלטסטער, איז ווי צוגעפאַלן צום פּעקעלע. אָבער ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט נישט כאַפּן. ער וויל בלויז זען די המן־טאַשן.

עס זענען נישט געווען קיין המן־טאַשן. דער זייפנזידער האָט געקויפט אַ טאַלאָן פון אַ סטאַכאַנאָוועץ — דאָס עסן אַוועקגעגעבן, נאָר געלאָזט זיך דאָס בולקעלע. ער האָט עס צעשניטן אויף קליינע דרייקאַנטיקע שטיקלעך, באַשיט מיט צעשטויסענעם צוקער.

— אָט דאָס וועלן זיין היינט אונדזערע המן־טאַשן! — האָט ער געזאָגט און צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ, ווי ער וואָלט פאַרבעטן צו עסן.

עס איז נישט געווען פאַר אַלע, האָט זשעלאַזקאָ געזאָגט מען זאָל לאָזן דעם דניעוואַלני אַליין באַקומען דעם ביסן. זיי וועלן זיך נאָר איינקוקן אין די מכלומרשטע המן־טאַשלעך און יעדער וועט זיך מאָלן אין דמיון אַן אמתן המן־טאַש, געטונקען אין האָניק.

— לאָמיר רעדן וועגן די גוטע זאַכן, וואָס מען האָט געגעסן אויף דער סעודה! — האָט ער אַ הייטערער אויסגערופן און אַ פּאַטש געטון מיט די הענט פון צופרידנקייט.

אַלע האָבן טאַקע גענומען רעדן מיט איין מאָל:

— אויפן טיש איז געשטאַנען אַ וואַזע מיט פּאָמאַראַנצן, פייגן, טייט־

לען, ניס, ראָזשינקעס און מאַנדלען. מען האָט געגעסן מאַרינירטן הערינג מיט לעקעך; מען האָט געגעסן זויערקרויט מיט ראָזשינקעס... מען האָט געטרונקען ארץ ישראל־ווײַן און געגעסן שטרודל.

— אַז כ׳וועל באַפרייט ווערן, איז דאָס ערשטע וואָס כ׳וועל טון: עסן צוויי מיטיקן — זאָגט זשעלאַזקאָ, דער ייִנגערער.

— איך וועל אין באַר „ווענוס", עק דזשעלנע־זאַמענהאָף, הייסן זיך דערלאַנגען אַ האַלב געבראָטן גענדזל — רופט אויס אַן אַנדערער.

דער וואָלאָצלאַווקער זייפנזידער האָט נישט געוואָלט באַהאַלטן פאַר זיך די מכלומרשטע המן־טאַשן, וואָס ער האָט געמאַכט. ער האָט אויסגערעכנט, אַז יעדער דריטער וועט קריגן אַ שטיקל...

***

אַז אָלעק איז אַרויס פון 9טן באַראַק, איז ער געווען מיט אַ צעוואַרעמט געמיט. סײַ די נײַעסן פון דאָקטאָר מישעלסקי, אַז דײַטשלאַנדס מפלה איז נאָענט, סײַ די זיכערקייט ביי די ביעזשענצעס, אַז מען וועט באַפרייט ווערן פון לאַגער, האָט איצט אויך אין אים געשטאַרקט די האָפענונג צו דערלעבן די צייט. די היים איז איצט ווידער נאָענט געוואָרן. ס׳איז אים אָנגעקומען לײַכט פאָרצושטעלן זיך אין דמיון זיין ראַכעלאַן, דאָס קינד: ווינטער, אַ שניי, אַ פראָסט. ער האָט פאַר זיין טעכטערל געקויפט אַ שליטעלע און זי איז דרייסט, זי גליטשט זיך אַראָפּ מיטן שליטעלע פון אַ בערגל. ראַכעלאַ וווּנדערט זיך, וואָס ער לאָזט די טאָכטער אַזוי הפקר אויף דער גליטש, און ער איז רויִק, אַז עס וועט איר גאָרנישט געשען, ווייל ער האָט זי צוגעבונדן צום שליטעלע — נישט זי און נישט ראַכעלאַ האָבן דאָס בעת־מעשה געוווּסט... „כ׳וועל שרייבן צו ראַכעלאַן זי זאָל מיר שיקן אַ פאָטאָגראַפיע פון קינד, אפשר וועט די נאַטשאַלסטווע דאָ דאָך דאָס דורכלאָזן"... די פאָטאָגראַפיע, וואָס ער האָט געהאַט, האָט דער ענקאַווּעדיסט אין דער סאָסנאָווקע, אין ביאַליסטאָק, רעקווויזירט, ווי דעם פּאַסיק צו די הויזן, אַז ער זאָל נישט פרוּוון זיך צו הענגען...

***

אין דעם זייגערמאַכער־באַראַק האָט אָלעק זיין געלעגער. איצט איז דאָרט געווען אַ שטיקל סומאַטאָכע. עס זענען געשען עטלעכע גנבות. רוסישע זשוליקעס זענען דאָ, צוזאַמען מיטן קאָמענדאַנט, אַריינגעקומען ביי טאָג דעזינפעקצירן דעם באַראַק און זיי האָבן פון רוקזעק אַרויסגעשלעפּט העמדער, מאַרינאַרקעס. דער זייגערמאַכער, דער דניעוואַלני, שטייט אַ צעטומלטער. די באַגנבטע ווייסן, אַז ער איז שולדיק — ער איז דאָך דאָ דניעוואַלני אויף צו היטן מען זאָל נישט גנבענען. זיי קאָנען דאָס אים נישט זאָגן, ווייל ער איז אַ כעסן און לעקט זיך צום קאָמענדאַנט. אַריינצופאַלן דעם קאָמענדאַנט אין אויג איז נישט גוט...

דער זייגערמאַכער איז נישט צוליב דער געבערעכטיקייט זיינער געוואָרן דניעוואַלני. ער האָט געגעבן דערפאַר אַ פיינע מתנת־יד. פונדעסטוועגן לאָזט מען אים דניעוואַלניען אויס חסד און ער צאַפּלט — חלילה נישט צו פאַרלירן חן ביים נאַריאַדטשיק, וואָס איז איינס מיטן קאָמענדאַנט...

אַז ער לאָזט די זשוליקעס גנבענען, וועט דער קאָמענדאַנט זיין פון אים צופרידן. ער ווערט נאָך יעדער גנבה בלאַס און צעטומלט. ער ציטערט ווי אַ בלאַט, ווי ס'וואָלט אים געוואָרפן אין קדחת. מען ווייסט אָבער אַז ס'איז אַן אָנשטעל. ער שפּילט. מען ווייסט אויך, אַז דער קאָמענדאַנט איז זיינער...

און דער שוואַרצאויגיקער זייגערמאַכער מיט די ברייטע ברעמען און אַ סך גאָלדענע ציין אין מויל, כאָטש ער שטאַמט פון גרויסער מעזריטשער אָרעמקייט, האַלט אַז ער איז נישט קיין פּראָווינצער. ער האָט ביי אַ גרויסער טייל ביעזשענצעס אין באַראַק אַ שטאַרקן אָנזען מיט זיינע חכמות און פאָרטלען אויסצושטעלן די סטרעלקעס פאַר נאַראָנים. און ווייל עס זענען געשען עטלעכע גנבות היינט, האָט ער צוגעטראַכט אָפּצוטון אַ קונדס־שטיקל די סטרעלקעס, וואָס האָבן אָנגעזאָגט, אַז זיי וועלן היינט קומען אויף „פּראָווערקע" — ציילן די צאָל לאַגערניקעס אין דעם באַראַק.

ליגט אָלעק אויף דער נאַרע און שלאָפט נישט. די הייטערקייט וואָס ער האָט מיטגעברענגט פון וואָלאָצלאַווקער זייפנזידער־באַראַק מונטערט אים נאָך. חוץ דעם וויל ער זען דאָס קונדס־שטיקל, וואָס דער זייגערמאַכער האָט צוגעגרייט.

און אָט פאַלן אַריין מיט האַסטיקייט און פאַרע פון דרויסן די סטרעל־

קעס און דער קאָמענדאַנט. זיי שרייען, אַז קיינער זאָל זיך נישט רירן פון אָרט. זיי גייען אַרום די נאַרעס און זיי ציילן מיט ריטלעך, ווי זיי וואָלטן זיך מיאוסן אָנצורירן מיט די הענט, די לאַגערניקעס לויט די פיס. זיי האָבן איבערגעציילט און עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די צאָל שטימט נישט. ביי איינעם איז דאָ מער. זיי גייען ווידער אַרום די נאַרעס, ציילן ווידער — דאָך דאָס אייגענע: ביי איינעם מער. ציילן זיי אַ דריט מאָל, שוין מיט די הענט און איינער האָט דערטאַפּט, אַז אָנשטאָט אַ פּאָר פיס, ליגן אָנגעשטאָפּט אַ פּאָר שקאַרפּעטקעס. זענען זיי בייז געוואָרן, די סטרעל־קעס, און זיי האָבן אַראָפּגעשלעפּט פון דער נאַרע זעליקלען, די קרומע ליפּ, — לויט דעם שפּאַלט אין דער ליפּ וואָס ער האָט, רופט מען אים אַזוי — נעבן וועלכן ס׳זענען געלעגן די שקאַרפּעטקעס, ער זאָל זאָגן ווער עס האָט דאָס געטון.

שטייט זעליקל, די קרומע ליפּ, אַ תמעוואַטער. ער האַלט די אויגן פאַרמאַכט, ער קאָן זיי גאָרנישט אויפרייסן פון שלאָף. די סטרעלקעס שאָק־לען אים פון ביידע זייטן — אָט דאַכט זיך ער פאַלט, אָבער די סטרעלקעס לאָזן אים נישט פאַלן. און דער דניעוואַלני, דער זייגערמאַכער, זיצט אין זיין ווינקל און קוקט. ער לאַכט נישט.

אויך אַלע אויף די נאַרעס שוויגן. דאָס שפּיצל איז געלונגען.